

ДО ПИТАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ МИТЦІВ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

*(оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та
неопублікованими документами за 2015–2017 рр.)*

Відлуння трагічних для України подій, які розпочалися Майданом 2013–2014 рр., ще не одне десятиліття тривожно лунатимуть в серцях українців. А той опір, який чинить наш народ діям країни-агресора, є не лише збройним протистоянням, але й протистоянням двох ментальностей, двох світоглядів. Чи готові українці йти на діалог з представниками ворожої держави, чи можна співпрацювати з тим, хто здатен у будь-який момент завдати удар в спину?

Сьогодні питання про ставлення до анексії Криму та воєнних дій на Донбасі змушують щоразу робити моральний вибір. За таких умов певна громадянська позиція стала для суспільства тим маркером, що визначає реноме публічних людей.

Популярні актори, музиканти, зірки шоу-бізнесу загалом – скільки разів уже доводилося від деяких з них чути: «Мистецтво поза політикою», «Ми просто даруємо свою творчість людям і не ділимо їх за ідеологічними вподобаннями», «Культура повинна об'єднувати», «Ми за мир, простим людям нічого ділити, нехай політики домовляться між собою». Схожі аргументи доволі часто використовують ті митці, які через свої висловлювання стали об'єктами критики, цькування. І не лише в медійному просторі. Тож за слова і вчинки доводиться відповідати. Надто, коли ти – публічна людина, й уже через це до тебе прислухається частина суспільства, або принаймні цікавиться твоєю думкою з приводу актуальних подій в країні та світі.

Це не лише українська чи пострадянська практика. Точка зору знаменитостей з того чи іншого питання привертає увагу в усьому світі, надаючи їй якоїсь суспільної ваги. Саме тому репліки відомих осіб викликають резонанс, а їх самих дуже часто залучають до реклами, громадських ініціатив і політичних кампаній. Формально голос знаменитостей на дільниці важить рівно стільки ж, скільки й голос пересічного виборця. Втім пізнаване обличчя здатне змобілізу-

вати певний електорат, а якщо ця людина особисто тобі симпатична та має в твоїх очах деякий авторитет, то чому б і не прислухатися до порад кумира? Цей механізм працює в багатьох країнах, згадати хоча б президентські перегони у США і роль у них голлівудських зірок.

Якщо в людини є погляди і переконання, вона може їх висловлювати, відстоювати і пропагувати. З іншого боку, вона повинна усвідомлювати, що далеко не всі погоджуватимуться з її точкою зору, яка має також моральний вимір. Так, у звичайних умовах відмінні погляди можуть співіснувати, а їхні носії – полемізувати між собою. Проте в реаліях геополітичного протистояння та військової агресії ледь не кожному репліку відомої людини розглядають під мікроскопом, визначаючи межі припустимого.

Голос авторитетних чи бодай просто відомих осіб є дуже важливим. І спочатку він звучав як спроба відвернути найгірше, достукатися до сердець та умів мислездатної частини суспільства, передовсім у Росії. Популярні вітчизняні співаки й актори записували звернення, в яких запевняли, що в Україні немає русофобії, українці прекрасно ставляться до росіян тощо. Але щирі апеляції до колег по сцені й аудиторії виявилися марними. Адже Росія вже тоді потопала в ура-патріотичній ейфорії та не чула тверезих голосів. Навпаки, чи не вся тамтешня культурна еліта засвідчила абсолютні сервілізм і лояльність до політики президента РФ В. Путіна щодо України та Криму. А нечисленних незгодних воїни Останкінської телевежі миттєво записали в «п'яту колону» і «друзів хунти», присвятивши «націонал-зрадникам» цілі статті та цикли телепрограм.

Така поведінка колег по цеху створювала моральну дилему перед українськими митцями, які донедавна тісно співпрацювали з росіянами. Як після всієї тої агресії і смертей продовжувати поїздки в Москву чи Петербург, грати там вистави, зніматися у фільмах, давати концерти й посміхатися на камеру? Кожен зробив свій вибір [1].

Письменниця О. Забужко – один із небагатьох українських авторів, якого знають і читають не тільки в Україні, а і в світі. Її книжки перекладено десятками мов, її твори є комерційно успішними в Україні. Точкою відліку успішної Забужко став роман «Польові дослідження українського сексу», який вийшов у 1996 році й розлетівся з того часу багатотисячним тиражем. Через 5 років після українського тріумфу книгу взялися перекладати російською. В сусідній країні письменниці навіть пропонували номінуватись на премію «Русский бестселер», а також екранізувати скандальний роман, але вона відмовилася, аби не бути залежною від російських грошей. «Я відмовилася і звідтоді усім українським письменникам кажу невпинно і невтомно, як у російській казці про Альонушку і Іванушку: не пий із цього копитця, „козленочком станешь”», – зауважує О. Забужко. А поворотний момент, починаючи з якого письменниця скасувала всі заплановані на той час закордонні поїздки, настав з першими пострілами на

Майдані. Вона зрозуміла, що з цього моменту – відколи пролилася перша кров – міняється призначення письменника, його роль у суспільстві [2].

Українська актриса, н. а. України А. Роговцева, яка багато років служіння віддала Національному академічному театру російської драми імені Лесі Українки, часто знімалася в Росії, сприймалася там як російська акторка – відмовилася від будь-яких пропозицій з-за «поребрика», щойно завершила знімання в стрічці, робота над якою вже тривала і зрив процесу передбачав виплату неустойки. У відповідь Москва відкрила проти неї кримінальну справу за «фінансування військових дій», бо вона, можливо, використала зароблені в РФ гроші на підтримку воїнів АТО. Розуміючи, який ринок втрачено, артистка не шкодує про свій вибір. Вона регулярно виступає на Сході, дає благодійні вистави, допомагає шпиталю.

Болісний розрив із Росією пережив актор О. Горбунов, киянин, який через занепад вітчизняного кінематографа працював у Москві та був добре відомий глядачеві на теренах СНД. Так само, як і А. Роговцева, він був майже своїм для росіян. Маючи глибоке почуття вдячності до російських колег за спільну роботу, попри хороші ролі й високі заробітки, у важкі для батьківщини часи актор повернувся до Києва: «А щодо російських зйомок, у мене було кілька пропозицій. Але поки йде війна, цей жах весь, які знімання в Росії?» [3].

З 2014 року для деяких українських артистів поїздки в РФ стали чимось на зразок випробування. В особливо складній ситуації опинився актор і режисер А. Сеїтаблаєв. Його стрічку «Хайтарма» про трагедію депортації кримських татар відзначили в Росії професійною кінопремією «Ніка» невдовзі після анексії півострова, розгортання котрої він бачив на власні очі в Сімферополі 26–27 лютого. Це було складне рішення – їхати до сусіда, який вкрав у тебе Батьківщину. Однак режисер поїхав, поважаючи зусилля російських колег Е. Рязанова, Л. Ахеджакової, О. Басилашвілі, В. Гафта й А. Кончаловського, завдяки яким фільм і отримав номінацію. Водночас А. Сеїтаблаєв не став змінювати своєї позиції на догоду кон'юнктурі. За що й став нев'їзним у Крим і нині змушений знімати Бахчисарай в Грузії (фільм «Чужа молитва»). Крім того, митець був ведучим програми «Хоробрі серця» і завершив знімання стрічки «Кіборги» про захисників Донецького аеропорту [1].

Відомий український кінорежисер М. Ілленко відмовився брати участь у V фестивалі кіно Росії та країн СНД у Тбілісі та відкликав свій фільм «Той-ХтоПройшовКрізьВогонь» з програми фестивалю. Стрічку мали демонструвати у секції «Пильний погляд: Україна». За словами митця, листування з організаторами фестивалю напередодні події стосувалося лише технічних деталей – авіаквитки, субтитри, формат відео тощо. Та коли прийшло офіційне запрошення щодо формату фестивалю, в ньому не було жодної назви грузинських фільмів, навіть відкривається і закривається фестиваль російським кіно. Згадавши

відомий випадок, коли минулого року українське студентське кіно представили на російському фестивалі без узгодження з авторами й навіть нагородили його, М. Ілленко вирішив оприлюднити у Facebook свій лист. «Програма «V фестивалю кіно Росії та інших країн Співдружності» в Тбілісі, викладена в запрошенні, змушує мене відмовитися від участі у фестивалі. Прошу не вважати мене і мій фільм «ТойХтоПройшовКрізьВогонь» учасниками фестивалю. Сьогодні нас розділяє війна. Нас розділяє арешт Олега Сенцова, який був арештований у Криму в той час, коли там знімався фільм «Орлеан» – один із фільмів фестивалю (через майже півтора року Олег Сенцов був засуджений на 20 років утримання в колонії суворого режиму). Шкодную, що серед учасників фестивалю я побачив Станіслава Говорухіна, який не приховує своїх антиукраїнських поглядів. Змушений відмовитися від участі у фестивалі, принаймні, до того часу, поки режисер Сенцов за ґратами. Сподіваюся, мені не доведеться чекати 20 років. У моєму віці це вже не так просто», – написав він [4].

Українські режисери А. та М. Старожицькі також відмовилися брати участь у кінофестивалі в Москві. Їхній фільм «Війна химер», який нещодавно побував в українському прокаті, мав взяти участь у кінофестивалі «Артдокфест». Команда фільму «Війна химер» відправила листа президентові фестивалю, режисеру-документалісту В. Манському. «Наш приїзд в Росію неможливий, і це принципова позиція – так само як не їздити в окупований Крим, не відвідувати країну-агресора, яка воює з нашою рідною країною», – написали вони [5].

На момент початку трагічних подій в Криму і на Донбасі популярний український колектив «Бумбокс» входив у десятку вітчизняних артистів, які давали концерти в Росії. Його фронтмен А. Хливнюк відмову від бізнесу в Росії вважає не героїзмом, а справою честі – не можна ігнорувати події настільки важливі, адже це долі і життя людей. Такі речі важливіші за славу, вважає музикант, це питання твоєї гідності як громадянина [6].

Порвати із Росією довелося і співачці А. Приходько, яка, попри громадянство України, 2009 року виступала на пісенному конкурсі «Євробачення» від РФ, була добре інтегрованою в тамтешній шоу-біз й не обділеною музичними преміями. Але під час Майдану повернулася додому і занурилася у вир доленосних подій, що згодом вилилося в її піснях. Артистка відмовилася від «золотих тарілок», зароблених у Росії, виступає з концертами на Сході й нині воліє не згадувати про російське минуле. Вона навіть не намагалася зробити вибір між грошима й Україною [1; 7].

У нашій країні є багато артистів, які, не хизуючись патріотичною позицією, розірвали зв'язки з РФ, хоча там у них залишилося чимало шанувальників. Сьогодні вони продовжують займатися мистецтвом і в художній спосіб привертають увагу до болісних проблем сьогодення, наприклад до питання українських політв'язнів, заґратованих у російських тюрмах. При цьому, вони не зай-

маються показовим моралізаторством. Ця принципова позиція виділяє серед митців громадян, а не шоу-бізнесових заробітчан, які нібито перебувають над сутичкою.

Тимчасом чимало сучасних українських зірок не тільки нічого ганебного у виступах в Росії не бачать, але й приправляють все це патріотичним соусом про українську музичну експансію. Можна ще далі піти, сказавши, що вітчизняні виконавці мало не в лігві ворога заробляють гроші, частину яких негласно жертвують на потреби фронту. Проте щойно в Москві виникають підозри стосовно подібної схеми, артист може втратити величезний ринок, якщо публічно не зречеться свого «пособництва хунті». Як це було у випадку з І. Дорном, який «давав гроші для постраждалих від обстрілів у Маріуполі», а не «фінансував АТО». Він, загалом, пов'язує події на українському Сході зі звичайною сваркою. І це, на жаль, не поодинокий приклад [1].

«Війна – це гроші. І сьогодні вже зовсім незрозуміло, хто є агресором і кого звинувачувати в тому, що відбувається на Донбасі», – сказав популярний український співак В. Козловський в інтерв'ю порталу Styler. І це доволі поширена в суспільстві сентенція. Зокрема він відзначив, що в країні, яку наразі вважають агресором, у нього живе багато хороших друзів, які навіть приїжджають на концерти, нишком звісно, щоб підтримати й порадіти з цієї нагоди. І таких людей дуже багато – толерантних, нормальних. Коректніше казати не про країну-агресора, а про агресорів на чолі цієї країни. «Це дві великі різниці», – пояснив свою позицію заслужений артист України [8].

Співачка й учасниця пісенного конкурсу «Євробачення», заслужена артистка України С. Лобода в інтерв'ю радіо «Комсомольская правда» заявила, що для неї не існує різниці між Україною та Росією: «Ми всі слов'яни й всі однієї крові. Просто свого часу в Україні було більше можливостей для реалізації того, чого ти хочеш. На радіостанціях не так жорстко ставили рамки: формат ти чи не формат» [9].

За це українських артистів і люблять в РФ, використовуючи їх з пропагандистською метою – як доказ того, що в Києві окопалися радикальні націоналісти, яструби цькують голубів миру, зривають концерти популярних співаків, які просто мають іншу точку зору на події в країні, а Мінкульт складає «чорні» та «білі» списки (не)угодних. Таких опальних митців радо запрошують на ефіри російських ток-шоу, огортають їх увагою, демонструють розуміння і ніби красномовно доводять, що Росія любить тих, хто її любить. На допомогу їм поспішають «хохлушки», які давно осіли в Москві, справно граючи роль потішних малоросок. До речі, співачки Т. Повалій та Ані Лорак через свої необачні заяви позбулися можливості спокійно гастролювати в Україні.

Можна говорити, що ти за мир, проти війни і взагалі поза політикою, але тоді треба бути послідовним і бодай, як у випадку з Ані Лорак, утримуватися

від виступів на святкових концертах до дня російської армії, що в цей час окупує твою батьківщину та вбиває твоїх співвітчизників.

Особливе обурення викликає поведінка тих представників української культури і шоу-бізнесу, які мають почесне звання «Народний артист України», а, отже, повинні розуміти свою відповідальність перед нацією [1].

Яскравий приклад – Ані Лорак. Народна артистка вважає, що між Росією та Україною «родинні, історичні зв'язки», а причина конфлікту між країнами – це з'ясування стосунків між політиками. Вона запевняє, що дуже скучила за концертами в Україні, але не може «дозволити політикам використовувати її концерти у власних цілях і вже тим більше – піддавати своїх глядачів найменшій небезпеці». «Народи і не сварилися. З'ясовують між собою стосунки політики. Вони ж і ведуть боротьбу. Як можна в один момент припинити відносини між країнами? У нас родинні, історичні зв'язки. У нас все сплетено – у когось тітка і брат тут, у когось – сестра і дідусі – там... Як би не намагалися залучати народ в ці ігри, все одно – ми одна сім'я. Настане день, і всі забудуть ці страшні часи, коли люди так сильно страждали через тих, хто грає в свої ігри», – каже одіозна співачка. На запитання «Як ви боретесь за мир в Україні?» відповіла, що популяризує українську пісню, розповідає про Україну за допомогою своїх пісень [10].

Примітно, що в дискурсі громадянської позиції відомих діячів культури та мистецтва, приклад Ані Лорак часто наводиться як сукупний образ усіх тих митців, які співпрацюють з країною-ворогом, заплющуючи очі на питання національної безпеки, честі та гідності. Ані Лорак – це постійний виклик для кожного українця: чи приймемо, чи пробачимо, чи забудемо.

Проаналізувати, так би мовити, феномен Ані Лорак та розглянути сучасні національні виклики для вітчизняного шоу-бізнесу в цілому намагалися на сторінках Facebook відомі блогери та експерти з різних галузей.

Так, психолог і публіцист Л. Волошина відзначає, що ця артистка для нашої держави є знаковою фігурою, адже представляла Україну на «Євробаченні», була певний період символом справжньої українки – красивої і талановитої. «Ані Лорак має зрозуміти, що в такій ситуації, коли суспільство проектує на неї свої побажання та уявлення, вона має відповідати цим очікуванням. Це є одна зі складових її зіркового статусу. Дуже багато українських митців та політиків говорять в нашій державі або мовою примирення, або мовою окупанта. Для українського суспільства це є великим уроком, бо до прямого протистояння з РФ, анексії наших територій, ми вважали, що шоу-бізнес – це щось на кшталт розваг. Це підтверджують рейтинги таких телеканалів як Інтер, СТБ тощо. Дуже багато людей просто бажають розважатись – от і все. Говорять, що вони вище політики. Але насправді у всьому світі зірки є не тільки талановитими людьми, вони є уособленням суспільства. Наприклад, ми знаємо, що дуже

багато зірок в Америці беруть участь у передвиборчих кампаніях. Зірка є суспільно важливою фігурою. Це важка робота». Крім того, така негативна реакція на діяльність Ані Лорак говорить про те, що суспільство має інші вимоги до шоу-бізнесу: «Ми знаходимось у процесі формування національної ідеї, національного образу. Це сигнал для творчих людей, що в Україні є дуже серйозний попит на поміркованих, простих людей, які постійно пам'ятають, що є Україна, є нація, а є ворог. Однак суперпатріотичні митці теж не дуже в фаворі суспільства. Митці, які бажають бути у нашій країні успішними, мають думати про те, як вибудувати свій сучасний образ в українському форматі», – вважає психолог. Також Л. Волошина наголосила, що наше суспільство здатне пробачити співачку: «Для Ані Лорак, як і для будь-кого, все можливо. Українці дуже люблять тих, хто визнав власні помилки і покався».

Дипломат Б. Яременко, коментуючи діяльність тих артистів, які співпрацюють з країною-ворогом, проводить історичну паралель: «Відомо, що після закінчення Другої світової війни у Франції відбувся процес викриття і засудження тих французенок, які були коханками чи обслуговували в якийсь спосіб офіцерів та солдатів Третього рейху. Таких жінок публічно піддавали найрізноманітнішим образам та знущанням, зокрема, у формі бриття наголо. Очевидно, колаборанство завжди викликає зневагу і ненависть у народі, який змушений платити за перемогу чи війну з зовнішнім агресором найвищу ціну – життя своїх найкращих синів та дочок. На тлі пожертви одних, намагання інших прислужувати окупанту та агресорові, в тому числі у розважальній формі, не може викликати нічого іншого, окрім огиди та осуду».

Письменник та журналіст Я. Валетов вважає, що за таких відносин, які на даний момент склалися між Росією та Україною, виступати на концертах на території РФ аморально: «Я навіть не знаю, що тут коментувати. Навів би як приклад Бубу Кікабідзе. Він був улюбленцем російської публіки, мав ресторан (модний та популярний) в Москві, однак після 08.08.08 ніяких справ з Росією не має та на гастролі туди не їздить... Скажу так, кожен вибирає по собі. Лорак, де їй співати. Люди, як до неї ставитись».

Журналістка та громадська активістка Л. Богуцька відзначає, що багато хто з артистів абсолютно позбавлений почуття моралі й моральності, однак їх за це засуджувати не можна. «Нехтуючи мораллю, вони йшли на свій Олімп довгі роки. Зраджували своїм продюсерам, натягали на себе жахливе вбрання, виступали за великі гроші тощо. Їхні правила життя сформовано за принципом „треба співати там, де більше платять“. Звичайно ж, це не стосується абсолютно всіх артистів. Але ті, для кого „політика вторинна“, цілком схильні до зрад...».

Письменник С. Пантюк зробив акцент на культурному аспекті: «Саме дискутую з одними молодими людьми, які запрошують на виступ проросійську письменницю, мотивуючи це „толерантністю і готовністю до діалогу“. Так от.

Наша країна у стані війни. Війна триває не тільки на передовій, війна ця всюди. Особливо у сфері культури. Тому українці не тільки мають моральне право засуджувати колаборантів з ворогом, а й зобов'язані робити це. Кремль витрачає шалені гроші, щоб відновити в українському суспільстві позитивне ставлення до Росії, але, на щастя, це не вдається в повному обсязі. Тому саме час почати говорити про повну дерусифікацію нашого суспільства, першочергово – у сфері культури. І публічне засудження колаборантів має бути частиною цього напрямку роботи».

Журналістка М. Данилюк-Ярмолаєва відзначає, що Ані Лорак давно показала, що вона є українкою суто номінально. «Коли людина вважала за нормальне розважати працівників новосибірської птахофабрики минулого року, її нещодавні розваги на весіллі сина російського мільярдера Чигиринського уже не викликають жодних емоцій. Вона обрала шлях „заробітчанки” без особливих моральних обтяжень». Вона впевнена, що артистам недоречно виступати на сценах держави агресора: «Це як би радянська суперстар Любов Орлова в часи Другої світової війни їздила до фашистської Німеччини розважати солдат вермахту. Або американські кумири тих часів Кларк Гейбл та Керол Ломбард їздили на гастролі до Мусоліні». М. Данилюк-Ярмолаєва також нагадала, що у світі є популярним, коли співак чи кінозірка мають якусь громадянську позицію: «Всі, певно, знають Кері Бредшоу із „Сексу в великому місті”. Актриса Сара Джесіка Паркер здобула всесвітню популярність і заробила мільйони доларів, однак жінка успішно конвертувала все це ще й у користь для своєї країни. Вона є членом групи із 25 осіб при президентові США, які займаються питаннями культури, мистецтва і гуманізму. Це хороший приклад, а коли я бачу Лорак, Брежнєву чи Віагру, у мене вони викликають лише жаль».

Журналістка І. Шевченко відзначає, що бурхлива реакція українців на концертну діяльність Ані Лорак цілком природна: «Ми не сприймаємо стандартні пояснення співпраці з країною-агресором: мовляв, артисти поза політикою, несуть мистецтво у чистому вигляді, виступають за вічні цінності, тощо. Лорак могла ототожнювати себе з українською артисткою, доки вважала Україну та Росію єдиним цілим. Але, щойно Україна відокремилася від „руського мира”, виконавиця помчала до Москви – головного об'єкта її бажань. Цей вибір не пов'язаний з ідейними переконаннями. Просто Україна не дає їй достатньо простору для підживлення марнославства. Натомість приналежність до імперського „бомонду” дозволяє задовольнити нарцисичні потреби, відчуття „обраність”. Артистів такого типу чудово описав Клаус Манн у знаковому творі „Мефісто”. Герой підтримував нацистів заради кар'єрного успіху. Йому здавалося, що він – значуща фігура, але згодом стало очевидно, що його використали як звичайного раба режиму. Актор намагався виправдати себе „нейтралітетом” і „служінням мистецтву”. Не вийшло. Або людина відмовляється грати з силами

зла, або погоджується і знищує себе як особистість. Третього варіанту немає. Це стосується і Лорак, і всіх, хто підписав договір із „кремлівським мефісто”» [11].

Нещодавно художник та фронтмен українського гурту «От Вінта» Ю. Журавель звернувся до слухачів з емоційною заявою. Він закликав не ходити на концерти музикантів, які гастролують в Росії, бо «війна не пройде осторонь людини, якщо вона зачепила її землю». Про це він написав на своїй сторінці у Facebook. «Всі ті пацифістики, які ходять і ходитимуть на концерти артистів, що ще смердять московською сценою! Хоча б не афішуйте це. Соромно за вас. Звичайно, легше нарікати на те, що у нас в місті більш нічого не відбувається. Виходить, ви – вівці. Шкода, що історія вас нічому не вчить», – підкреслює митець. «Або ти проти ворога, або ти на його боці, або тебе буде знищено ним, і ти так і не визначишся з позицією. Так було і у 1918-му, і у 1708-му, і у 1240-му, і у 1169-му», – зауважив музикант. Крім того, Ю. Журавель наголошує, що не хоче називати імена артистів і груп, щоб не привертати до них зайвої уваги та робити їм рекламу, бо боротьба недолугих патріотів саме до цього і приводить. «Будьте уважнішими: поцікавтесь недалекою гастрольною географією артиста, прослідкуйте його діяльність і поцікавтесь громадянською позицією. Бо тепер навіть бачитись і вітатися з вами не хочеться», – застерігає Журавель [12].

Інша проблема – хтось все ж таки купує квитки на концерти тих артистів? І це також питання морального характеру, де кожен сам визначає для себе межу компромісу і вирішує як чинити.

Восени 2017 медійні веб-портали зарясніли повідомленнями про вірогідність скасування концертів українського музиканта С. Бабкіна у Львові та Хмельницькому через його виступи в Росії після анексії Криму.

У Львові концерт дійсно не відбувся. Активісти, серед яких були представники ОУН, «Правого сектору», «Соколу», «Національного корпусу», учасники Руху бойкоту російських товарів, заблокували вхід до клубу «Малевич», де мав відбутися захід. Під час перемовин вони вимагали в музиканта назвати Росію країною-агресором, на що С. Бабкін відповів, що «не все так однозначно». Після чого блокування було продовжено. Музиканти вирішили скасувати концерт [13].

Після цих подій С. Бабкін на своїй сторінці у Facebook відреагував на проблему наступним чином.

«Ось відповіді на ті питання, які ви всі хочете почути від мене. Я не припинив свою гастрольну діяльність в Росії в 2014-му році. Це непопулярна, але виважена позиція. По-перше, я вважаю, що 10 тис. людей, які хором співають пісні українською мовою в самому центрі Москви, – це перемога України», – вважає музикант. «Ми не граємо в Росії для політиків і еліт, ми граємо для лю-

дей, більшість з яких підходить до нас після концерту і просить вибачення за дії своєї влади. Ми вважаємо неймовірно важливим під час засилля пропаганди підтримувати цих людей і показувати їм справжню Україну». Щодо виступів у Криму, то артист зазначив, що «виступав в українському Криму, заїхавши в нього з материкової частини України, і продовжую вважати Крим – Україна. На нашому концерті люди піднімали українські прапори, а замість автографів ми писали „Слава Україні”». «Мені було б набагато простіше зробити ті популістські заяви, які вимагали від мене, але як бути зі своєю совістю?», – підсумував С. Бабкін [14].

Згодом під тиском представників ВГО «Сокіл», які хотіли зірвати концерт артиста, що мав відбутися 23 жовтня у Хмельницькій філармонії в рамках туру «15Років», музикант заявив, що найближчим часом не планує виступати в Росії. Так, депутат обласної ради і учасник «Сокола» В. Бурлик спеціально зібрав прес-конференцію, запросивши на неї С. Бабкіна, щоб з'ясувати ставлення музиканта до Росії та ситуації на Сході. С. Бабкін, який прийшов на зустріч зі своїм адвокатом І. Маліцькою, озвучив те, що від нього очікували: «Я вважаю владу РФ агресором, а до людей, які прийшли зі зброєю в мою країну, маю негативне ставлення». Під час своєї промови він також апелював до можновладців: «А наша влада може визнати те, що відбувається, війною?». Своєю відповіддю С. Бабкін задовольнив присутніх, тож було прийнято рішення не блокувати концерт у Хмельницькому [15].

Головний редактор Karabas Live І. Панасов також висловив свою думку з приводу інциденту з музикантом, який визнав уряд РФ агресором, зокрема, і ситуації щодо концертної діяльності в нашій країні загалом.

Серед іншого, він зазначає: «Наполегливе полювання за зізнаннями саме Бабкіна – це ще й фарс (як і квітневий скандал в Рівному з О. Поляковою, яка публічно не раз озвучувала відмову виступати в Росії). Його позиція багатьом здається каламутною, але ще влітку 2015 року в інтерв'ю, яке я брав у Бабкіна для порталу Cultprostir, він: дивувався, чому війну не визнають війною; порівняв LifeNews із сатаною і назвав помилкою інтерв'ю Snizza цьому каналу; зізнався, що допомагає тим, хто постраждав від війни; сказав, що поважає вибір українських музикантів, які відмовилися від поїздок до Росії». Розвиваючи цю тему, І. Панасов розмірковує: «Хто більш ласий шматок для кремлівських технологів: „свій в дошку” співак Бабкін, український радикал, який „зігує” або гарячий захисник радіоквот, який публічно принижує людей, котрі розмовляють російською? Спробуй розберися. Думаю, добре налагодженій системі обдурення – як у Москві – можуть стати в нагоді всі. Думаю, що єдиний гарантований спосіб не знадобитися російській пропаганді – це любити Україну тихо і не виходячи з дому. Будь-яка інша діяльність може бути перекручена на догоду порядку денному, виписаному в замку шефа».

Редактор Karabas Live нарікає на відсутність публічних реакцій та пропозицій щодо вирішення проблеми з боку МВС, Комітету Верховної Ради з питань культури і духовності, Міністерства культури в той час, коли активісти штовхаються з українськими артистами у фойє концертних залів і з'ясовують відносини поза правовим полем. «Я навіть не знаю, яке пояснення такої апатії краще: те, що ждунам це вигідно, або те, що їм плювати...», – підсумовує він [14].

Тож скандали не вщухають. Показовий кейс – це Львів, де зрив мистецьких подій не є рідкістю. Приміром, восени поточного року тут було скасовано концерт співачки Dakooka (К. Єременко з Чернівців). Про його скасування артистка повідомила особисто. «Я не хочу піддаватися шантажу або піддавати вас небезпеці. В першу чергу я залишаюся співачкою, тому хочу ділитися з вами своєю музикою. Поки я, на жаль, не зможу виступити в вашому місті», – написала вона на своїй сторінці у Facebook. Таке рішення було прийняте через погрози блокувати концерт, адже в липні 2017 року К. Єременко брала участь у московському фестивалі «Боль».

Під загрозою опинився концерт українського гурту Pur:Pur. Ці харківські музиканти, яких лідер «Океану Ельзи» С. Вакарчук назвав «одним із кращих українських гуртів», на початку 2017 року відвідали з концертами відразу декілька російських міст. Інформацію про це розміщено на офіційному сайті групи.

Щодо львівського концерту репера Бахтіяра Мамедова з Казахстану, більш відомого під сценічним ім'ям Jah Khalib, то народний депутат Д. Белоцерковець безспідставно звинуватив виконавця у тому, що в грудні 2015 року артист незаконно в'їхав на територію окупованого Криму.

Зірваним може бути навіть концерт легендарної російської групи «Машина времени» на сцені Львівської опери – через клавішника Андрія Державіна, який в 2014 році підписав сумнозвісний лист про підтримку російськими діячами культури анексії Криму та політики Путіна щодо України. Так само як і директор гурту В. Сапунов. Напередодні події заступник генерального директора першого кримськотатарського телеканалу АТР А. Муждабаєв закликав бойкотувати концерт російських музикантів. Зокрема його збурило коментар Андрія Макаревича у Facebook: «Навчіться видихати». Мовляв, вистачить обговорювати події 4-річної давності. «Ми це пам'ятаємо. І не пробачимо. Не тільки війну і анексію, а й байдужість до них», – відказав артисту А. Муждабаєв.

А щоб відбувся концерт українського колективу «НеАнгели», співачкам доведеться публічно визнати Росію країною-агресором. В іншому випадку концерт блокуватимуть активісти.

Чому саме у Львові цей рух набув таких обертів? Бо ще в квітні 2016 року міська рада своїм рішенням заборонила концерти артистів, лояльних до Росії. «Заборонити проведення концертів та інших розважальних заходів на території

м. Львова: представникам українського й іноземного шоу-бізнесу, котрі під час де-факто російсько-української війни проводять концерти та беруть участь в інших розважальних заходах на території анексованої Автономної Республіки Крим та тимчасово окупованих окремих районах Донецької і Луганської областей України; представникам українського шоу-бізнесу, котрі під час де-факто російсько-української війни проводять концерти та беруть участь в інших розважальних заходах на території Російської Федерації», – йдеться в ухвалі.

Згодом таку ж ухвалу було прийнято Львівською обласною радою, натомість прописаний у ній механізм заборони не спрацьовує через декларативний характер документа. Отже, відповідальність за те, чи відбудеться той чи інший концерт у Львові, покладено на організаторів і тих активістів, які на власний розсуд вирішують, чиї виступи блокувати, а чиї – ні [16].

Наприкінці червня поточного року у парламенті було зареєстровано проєкт про внесення змін до Закону України «Про гастрольні заходи в Україні», ініційований народними депутатами А. Ілленком, Ю. Левченком, М. Головком та О. Осуховським, що має на меті обмежити виступи українських артистів у Росії і громадян країни-агресора – на нашій території. Виняток пропонується зробити для тих росіян, які публічно засуджують політику президента Володимира Путіна. За порушення, крім штрафу, передбачено обмеження волі на строк від шести місяців до трьох років [17; 18].

Плюси та мінуси цього законопроекту на сторінках інтернет-платформи Gazeta.ua обговорили продюсер І. Кондратюк, медіа-експерт О. Ковжун і режисер В. Тихий.

І. Кондратюк: «Такий закон треба було прийняти два роки тому. Затягвання виглядає як непослідовність, нерішучість і відсутність реальної політики. В Україні – війна, держава має захищатися. Програє частина слухачів. Скажімо, любителі пісень Дельфіна (сценічне ім'я російського співака Андрія Лисікова), якого через гастролі в Криму не пустили в Україну. Іншим музикантам групи дозволили перетнути кордон. Концерт відбувся без фронтмена, хіти Дельфіна під інструментальний супровід співала публіка».

Російські митці показали: вони не розуміють, що відбувається в Україні. Лише дехто утримується від гастролей в Криму. Як Андрій Макаревич, який каже, що все це погано пахне. Але до переважної більшості не дійшло, що вони наклали купу лайна на нашій території.

Хтось став лялькою пропаганди. Приміром, продюсер Йосип Пригожин підписав звернення діячів культури Російської Федерації на підтримку політики Путіна в Україні, а тепер забирає свої слова назад. Решта – дивляться передачу Дмитра Кисельова і переказують почуте.

За гастролі українських артистів у країні-агресорі покарання має бути грошове. Перше порушення – 150 тисяч, друге – 300 тисяч, третє – 600 тисяч

гривень. Вони вимушені будуть вибрати, де хочуть жити. Ані Лорак прагне гастролювати в Росії і жити в Туреччині – це її право. Але тоді не треба очікувати, що її концерти будуть в Україні.

Позбавити їх громадянства – це крайній крок, коли людина свідомо підтримує агресію Кремля. Ув'язнення – не спрацює. Нікому не треба Потап і Настя у в'язниці. Тому, хочуть виступати в РФ – хай заплатять.

Ці гроші мають іти на армію або зміцнення кордонів. Про це треба буде писати в медіа. Коли це дійде до Москви, їх туди вже не запросять.

Росіян потрібно виховувати інакше. На кордоні на камеру мають сказати, що Путін і Російська Федерація анексували Крим і ввели війська на Донбас, що засуджують ці дії. Кожному, хто хоче виступати в Україні, через менеджерів повідомляти про цю умову. І ніякого насильства».

О. Ковжун: «Російські співаки приїжджали в Україну знімати касу. Називалося це „чос”. Виглядало це так: у Москві будували декорації й давали велике шоу, а в Житомирі – під фонограму відтанцювали й забирали гонорар. Тепер ці кошти залишатимуться в Україні й годуватимуть наших артистів.

Тільки на четвертому році війни ми дотумкали, що шоу-бізнес – це одна з форм агресії РФ. Те саме було із заборонаю „Яндексу” та „ВКонтакте”. І не підготували ці рішення так, як слід. Влада продовжує діяти в реактивному режимі, Не створювати порядок денний, а реагувати на тактичні виклики. Від закону виграє вітчизняна публіка. У Києві почали заробляти навіть симфонічні оркестри, які завжди були на дотації.

Пісень має бути так багато, щоб те, що потрапило до слухача, було справді сильне. У Великій Британії минулого тижня вийшло 458 нових композицій. Це забезпечує панування англо-саксонської музики в світі.

Ніколи інформаційний простір не був такий важливий, як зараз. У XVII столітті люди знали, як виглядає король, бо тримали в руці монетку з його зображенням. А нині відаємо, що сказав глава держави 15 хвилин тому або навіть що робить у цю хвилину.

Кожен українець, який перетинає кордон із Росією, ризикує життям і свободою. Як тільки дадуть сигнал, він може виявитися організатором „Правого сектору” чи бійцем „Азова”. Запрошення наших митців у РФ – частина розробок Федеральної служби безпеки. Артисту пропонують великий ринок, у тому числі, корпоративи. А з часом ФСБ вимагатиме сказати, що росіяни й українці – один народ. Заявити, що у нас – громадянська війна, а музика не має кордонів. І. Дорн один раз бовкнув дурницю, і кілька місяців пояснює, що мав на увазі. Його гастрольна доля має стати наукою українським артистам».

В. Тихий: «Україна великими кроками йде від Росії. Що там відбувається, наших громадян цікавить дедалі менше. Російські скандальчики з черговою зір-

кою реаліті-шоу тепер для нас такі ж, як, наприклад, грецькі. Втрачаємо залежність від їх імперського впливу.

Наше суспільство нагадує людину, яка пережила складну операцію: рухається і думає повільно. Коли почалася війна на Донбасі, театральні гастролери з РФ перестали їздити. По-перше – боялися. По-друге, їх не наважувалися привозити українські організатори. Вже за рік зросла кількість гастролей Україною наших театрів.

В РФ культурне життя є лише в Москві. Якщо в Уфі покажуть гарну виставу – це справжнє досягнення і диво. Столиця всмоктала найкраще, лишивши регіони напіврозореними. Київ теж був у полі московського впливу. Митець, який досягав успіху тут, одразу був потрібний у Росії. Ролі грав другорядні, але добре оплачувані. Ми втрачали акторів, сценаристів, режисерів, композиторів.

Ситуація змінилася – в першу чергу, через воєнні дії. Наші культурні зв'язки з Росією незабаром стануть такими, як із Білоруссю. Ми живемо поряд, один про одного щось знаємо, однак культурної залежності немає.

Прописане в законопроекті фінансове покарання за виступи в РФ – символічне. По кишені не вдарить. Більше значення має моральний аспект. Гастролер, порушивши закон, стає злочинцем й отримує низку визначень: зрадник, запроданець» [18].

Логічним продовженням законодавчих кроків до захисту національного інформаційно-культурного простору стало прийняття 5 жовтня 2017 р. Верховною Радою України проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про гастрольні заходи в Україні» (щодо особливостей організації та проведення гастрольних заходів в Україні за участі громадян країни-агресора) (№ 6682) – за основу та в цілому [19].

Під час обговорення цього законопроекту Віце-прем'єр-міністр В. Кириленко наголосив: «Цей важливий Закон дозволить унормувати не питання музики, концертів чи фестивалів, це Закон про гібридну війну Росії проти України. В ньому внесено зміни до чотирьох статей і вводиться нова стаття. Цей закон розроблено спільно урядовцями і депутатами».

Потреба змін до закону про гастролі зараз гостра, оскільки, за словами В. Кириленка, почастишали випадки, коли російські гастролери виступають в окупованому Криму, незаконно перетнувши кордон України, а за декілька днів виступають в інших містах України. Це відбувається тому, що організатори гастролей не несуть жодної відповідальності за тих, кого запрошують із Росії.

Згідно з новими правилами, мінімум як за 30 днів організатори повинні попереджати Службу безпеки України про приїзд виконавця, щоб перевірити всю інформацію стосовно запрошеного в Україну артиста. Протягом 10 днів з моменту одержання запиту СБУ розглядає та надає відповідь про наявність або

відсутність законних підстав для недопущення громадянина країни-агресора до участі в зазначеному гастрольному заході.

Після отримання відповіді від Служби безпеки про відсутність законних підстав для недопущення громадянина країни-агресора до участі у зазначеному гастрольному заході, організатор укладає договір із відповідним гастролером. «Таким чином усунеться проблема, коли українським правоохоронцям доводиться виловлювати вже постфактум російських виконавців-порушників», – зазначив В. Кириленко.

Важливо також, що в статті 10 встановлюється відповідальність організатора гастрольного заходу за дотримання вимог статей 3 і 4 Закону України «Про гастрольні заходи в Україні» у вигляді штрафу розміром від п'ятдесяти до ста мінімальних заробітних плат (у 2017 році – від 160 тис. грн до 320 тис. грн) [20].

Російські артисти мають або визнати, що Крим окупований, і не їздити туди. Або – не жалітися, що втратили українського глядача [18].

Примітно, що російська співачка Крістіна Орбакайте втратила півмільйона євро прибутку через виступ в окупованому Криму. На думку народного депутата України Б. Берези, артистка могла б давати в Україні мінімум 9 концертів на рік. Враховуючи, що її гонорар за один виступ складає 30 тисяч євро, вона втрачає за цей період 270 тисяч євро чистого прибутку. «У Криму за той же період вона може дати не більше 3 концертів. Це 90 тисяч євро. Тепер займаємося чистою математикою. $270 - 90 = 180$. Разом її недоотриманий прибуток 180 тисяч євро на рік. Через свій один концерт у Криму вона не зможе три роки виступати в Україні. Множимо 180 тисяч на 3 і отримуємо 540 тисяч євро. У підсумку, виступ у Криму досить дорого обійшовся Орбакайте. Адже, крім цих концертів, вона позбулася і всіх корпоративів в Україні, які приносили їй не менше, ніж концертна діяльність... І це найкраще покарання для тих, хто думав, що буде безкарно виступати в Україні після концертів у Криму», – зауважив депутат на своїй сторінці у Facebook [21].

«Це насправді немає жодного стосунку до культури, – впевнена народний депутат України, перший заступник голови Комітету з питань культури і духовності ВРУ І. Подоляк. – Це шоу-бізнес. Елементарний і вульгарний бізнес. Приїздять сюди російські „попсовики“, знімають касу, виїжджають назад у Росію, їдуть в Крим, роблять, що хочуть. І кажуть: „це наша господарська діяльність, ми нічого не порушуємо“. Зараз пожинаємо результати всіх цих наших „ми не знаємо, ким вони фінансуються“. От ми не знали, і зараз маємо пошматовану державу. Бути незадоволеними з такої ситуації, яка склалася на нашому ринку шоу-бізнесу, мають повне право й підстави ті хлопці, в яких на рукавах шеврони з жовто-синіми прапорами. З одного боку, вони воюють за українську державу, в яку приїздять російські зірки, які повертаються назад у Росію, потім

дають тут концерт, їдуть в Крим. Це страшна шизофренія і ми мусимо її виправити», – впевнена І. Подоляк [22].

Восени поточного року в Києві фільмом «Мир вашому дому» Володимира Лерта (США) відкрилася дводенна презентація 47-го фестивалю «Молодість». Головну роль у картині зіграв російський актор Євген Князев, який у 2014 році підписав лист на підтримку агресивної політики Путіна щодо України та анексії Криму та якого з формулюванням «За підтримку російської агресії проти України» внесено в базу центру «Миротворець».

Генеральний директор кінофестивалю «Молодість» А. Халпахчі пояснив вибір тим, що не так часто є український фільм, яким можна відкривати фестиваль. За його словами, ця картина «зображує ту Російську імперію, наслідки якої зараз відтворює президент Путін».

Своєю чергою продюсер фільму «Мир вашому дому» Ю. Карновський стверджує, що Держкіно виділило гроші на фільм ще у 2013 році (€9 млн). Євгена Князева було затверджено на головну роль до анексії Криму. «Людина літала до Києва у 2015 та 2016 роках, жодних запитань у СБУ до нього не було. По-друге, людина очолює Щукінський театральний інститут, тобто є ще і чиновником. Князев пояснював мені, що йому подзвонили з російського Мінкульту та запитали: він за війну чи за мир в Україні? Він, звичайно, сказав, що проти війни. Князев не бачив жодного тексту», – наголосив продюсер.

Те, що той чи інший «підписант» є не лише митцем, а ще й чиновником, те, що «за його спиною – колектив», є одним із найпоширеніших аргументів, які мали б виправдати такий вчинок. Проте слід з'ясувати, які дивіденди від російської держави отримали «колеги» Євгена Князева по листу на підтримку Путіна. Ось лише декілька прикладів, які наводить російське видання «Собеседник».

Співак Ніколай Расторгуєв отримав від російського Мінкульту для ТОВ «Продюсерська компанія Ніколая Расторгуєва» 27 млн руб. на створення патріотичного фільму «72 години».

Диригентові Юрію Башмету належить ТОВ «Центр творчих зустрічей „Ельба”». Ця компанія отримала 9 млн руб. за послуги харчування у навчальних закладах та на заходах комітету із зовнішніх зв'язків Санкт-Петербурга. Раніше в гастрономічному бізнесі народний артист участі не брав.

Музикант Ігор Бутман заробив на держзамовленні зі своїм оркестром 4,75 млн руб. Але це ще далеко не все. З 2016-го йому належить частка (17 %) в ТОВ «ІБК „Батьківщина”», яке отримало нещодавно держпідряди на 414 млн руб. на будівельно-монтажні роботи в Митіщинській поліклініці. Також джазмен влітку минулого року став власником частки в 25 % у ТОВ «Ліфтове партнерство».

Регулярно отримують держзамовлення також піаніст Денис Мацуєв (близько 79 млн руб.), голова Союзу театральних діячів Олександр Калягін (22 млн руб.) й інші представники творчої інтелігенції. Часом навіть абсурдні. Так, наприклад, Надія Бабкіна, обіймаючи посаду директора державного театру фольклору «Російська пісня», замовила сама у себе за 8,2 млн руб. «послуги в галузі виконавчих мистецтв». Геннадій Хазанов, крім керівництва Московським театром естради, здійснює і комерційну діяльність як індивідуальний підприємець. Так, від Мінкульту Татарстану він виграв конкурс з цікавим предметом закупівлі: «Забезпечення своєї участі в сольній виставі Г. В. Хазанова». Ціна питання – 800 тис. руб. Всього він таким чином отримав 6,5 млн руб. А зірка нового українського фільму Євген Князев тим часом за державний кошт навчатиме акторської майстерності представників різних професій: вчителів, юристів, журналістів, менеджерів з продажів тощо[23].

Красномовною ілюстрацією в контексті громадянської позиції західних артистів може слугувати матеріал під назвою «Hollywood Stars Say Thanks But No Thanks to Russia» («Зірки Голлівуду кажуть Росії: спасибі, ні»), розміщений в одному з найстаріших та найвпливовіших інформаційних видань в США та світі – ТІМЕ. Ця стаття варта уваги, адже йдеться про ситуацію щодо поїздок американських кіноакторів в Росію.

Як зазначає видання, зірки Голлівуду, які раніше «заради вигоди або задоволення» були не проти з'їздити в Росію, тепер «залягли на дно». З того часу як президент Володимир Путін «анексував» Крим, який належить Україні, США та Євросоюз ввели ряд санкцій проти представників російської еліти, тож тепер всі, хто має з ними справу, ризикує також потрапити під санкції.

А все через те, що знаменитості бояться цією поїздкою занепастити свою кар'єру. Про це виданню ТІМЕ заявив Сем Арутюнян, провідний агент, який займається наймом голлівудських зірок. За його зізнанням, ніколи ще не було так важко домовитися про поїздку голлівудських зірок в Росію. Зробити це ніколи не вдається навіть за допомоги чеків з п'яти-, а то і семизначними цифрами, в залежності від «калібру зірки» і масштабу заходу. «Ці люди і так супербагаті. Тому вони більш стурбовані тим, як би не зіпсувати свою кар'єру», – каже агент.

Донедавна такої проблеми не існувало, адже ще в 2010 році Росію відвідували такі зірки, як Роберт де Ніро і Джеремі Айронс, а Брюс Вілліс навіть брав участь у рекламі одного з російських банків.

Того ж року до Сема Арутюняна звернулися з проханням привезти на благодійний концерт в Санкт-Петербург якомога більше зірок, утім йому не повідомили, що Володимир Путін скористається цим заходом для свого «музичного дебюту».

Тоді виступу російського президента, який виконав пісню «Blueberry Hill», аплодувала стоячи ціла юрба голлівудських знаменитостей, серед них були такі зірки, як Кевін Костнер, Голді Хоун, Курт Рассел, Венсан Кассель і Моніка Белуччі. Було очевидно, що цей виступ Путіна, «як і безліч інших його появ в компанії зірок Голлівуду», служить не просто для того, щоб потішити марнославство російського президента. Воно допомогло продемонструвати його електорату та його закордонним критикам, що Росія – не країна-ізгой. Цей виступ був свідченням того, що російський лідер хоче, щоб його любили, та що без оплесків і визнання міжнародного «бомонду» в його харизмі чогось би не вистачало.

Як заявив в інтерв'ю TIME голлівудський публіцист Говард Брегман, багато американських зірок не побачили особливих проблем з їхнім місцем «у цьому рівнянні». За виключенням тих випадків, коли артисти виявлялися замішаними в політику, через те що їхні агенти з якихось причин не попереджали їх про політичне підґрунтя.

Саме це сталося з володаркою двох статуеток «Оскар», актрисою Хіларі Суонк, яка в 2011 році відправилася в Чечню на святкування дня народження Рамзана Кадірова. В результаті актрису різко розкритикували, тож їй довелося вибачатися за цю поїздку. «Всі знають, що сталося, коли Хіларі Суонк поїхала в Росію. Оскільки Росія зараз, по суті, знаходиться в стані війни, всі залягли на дно», – стверджує Говард Арутюнян.

«А втім не всі», – пише TIME. Деякі американські актори все ще їздять в Росію. Наприклад, Міккі Рурк, який 11 серпня 2014 року побував на Красній площі, де придбав футболку із зображенням Путіна. Проте актор підкреслив, що приїхав заради своєї російської подруги.

Стівен Сігал, повідомляє видання, пішов далі. Він став першою американською знаменитістю, яка відвідала Крим після того, як півострів був анексований Москвою. Як наслідок, критики на його адресу надійшло ще більше, ніж після його звичайних візитів в Росію. І те, що відбувається, схоже, його пригнічує. Актор заявив, що «глибоко засмучений» тим, як західні ЗМІ висвітлили концерт, який він дав в Криму. На своєму сайті Стівен Сігал написав наступне: «Сумно. Ми живемо в світі, де будь-яка форма невинності може бути спотворена заради сенсаційного заголовка і, можливо, з темних політичних мотивів».

«Бачачи, як актору після чергового відвідування Росії доводиться відстоювати свою невинність, інших зірок можна пробачити за те, що вони просто вирішують залишитися в стороні», – робить висновок TIME [24].

Разом із тим, Росія продовжує залучати для своїх пропагандистських цілей іноземних зірок шоу-бізнесу. Ця практика розкрутки бренду Російської Федерації на Заході має досить довгу історію. І якщо раніше це був піар самої країни, що вливається в цивілізоване товариство після радянського минулого, то

після вторгнення в Україну подібні вояжі використовуються виключно в пропагандистських цілях – вони демонструють нібито відсутність ізоляції країни та її привабливість для персон, образи яких викликають ностальгію у переважної більшості росіян.

У деяких медійних персон, крім почуттів «к Россеюшке», періодично навіть виникає бажання отримати громадянство цієї «наддержави». Серед них Жерар Депардьє, боксер Рой Джонс, фронтмен Limp Bizkit Фред Дерст, Джефф «Сніговик» Монсон. Користі від такого громадянства ніякого, крім пропагандистських «дровішек» для кремлівських ЗМІ, які ніколи не розкажуть, що для цих зірок отримання російського громадянства було одним зі способів втекти від боргів у себе на батьківщині.

Тактика залучення «вимерлих зірок» для своїх пропагандистських цілей у Москві не змінилася, але тепер стала більш зухвалою – їх завозять в окупований Крим. Таким чином, Кремль не тільки демонструє уявну відсутність ізоляції, але й псевдовизнання зірками острова російською територією.

Так, неочікуваним можна назвати візит на територію анексованого півострова Крим відомого французького актора, зірки фільму Люка Бессона «Таксі» Самі Насері. В Ялту митець прибув, щоб взяти участь у так званому Форумі миру, який проходив у місті з 1 по 5 жовтня. Самі Насері та його приятель, співак Мурад Бураві, прилетіли в Крим звичайним авіарейсом з Москви, тобто незаконно перетнули кордон України. «Ми, я й Самі, захотіли приїхати до вас у Крим. Ми не боїмося санкцій і любимо вашу країну – Росію. Тому ми сьогодні тут», – заявив М. Бураві в аеропорту Сімферополя.

Однак, чи варто радіти таким знаменитостям? Адже зараховувати цих людей до категорії «зірок» вже давно не доводиться. Якщо погортати біографію Самі Насері то це суцільні напади, наркотики, поножовщина й безліч арештів – ось яким є рівень визнання для Криму [25; 26; 27].

Звісно, в нас немає інструментів впливу на російську свідомість. Український письменник А. Курков вважає, що нам треба зосередитися на власному суспільстві. «Зараз Україна, разом із Сирією та Венесуелою, асоціюється з гарячими точками. Та через постійність та локальність військових дій країни Європи про це вже майже не говорять. Українці й самі звикають до присутності військових дій, і це стає майже нормою», – відмічає він [28].

Натомість О. Забужко має впевненість, що все, зроблене українським народом і на передовій, і в тилу, – дало отой геополітичний результат, якого рік тому ніхто й сподіватися не міг.

«Не суди» – одна з найсерйозніших заповідей в християнстві. І це дуже мудро. «Не суди – тому, що ти ніколи не володієш всім обсягом інформації. Не спіши роздавати налічки, бо можеш зі своїм судом, допоки у тебе немає абсолютно чіткої внутрішньої певності, що справді, ця людина – негідник, зрадник.

Будь-якій людині потрібно давати шанс», – акцентує О. Забужко. Проте досі є люди, для яких війни нема та які щиро пишуть у фейсбуках «Это был отличный год», – однак вони, з погляду письменниці, є психологічними іноземцями. Це люди, які формально тут живуть, мають українські паспорти, але точно знають, що убивати прийшли не їх [2].

Список першоджерел

1. Шебеліст С. Коли музи не мовчать. (А)моральний вибір майстрів сцени й екрану [Електронний ресурс] / Сергій Шебеліст. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://zaxid.net/koli_muzi_ne_movchat_n1435194 (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

2. Глуховський М. Оксана Забужко: станом на 7 листопада 2017 року Росії у нинішньому вигляді не існуватиме [Електронний ресурс] / [Інтерв'ю вів] Михайло Глуховський. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://glavcom.ua/interviews/128001-oksana-zabuzhko-stanom-na-7-listopada-2017-roku-rosiji-u-ninishnomu-vigljadi-ne-isnuvatime.html> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

3. Кравчук М. Алексей Горбунов: «Я после концертов не могу сутки в себя прийти, в бане отпариваюсь» [Електронний ресурс] / [інтерв'ю вела] Мила Кравчук. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://live.karabas.com/aleksej-gorbunov-lyudi-hotyat-verit-hotya-by-akteram/> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

4. Михайло Ілленко відмовився брати участь у Фестивалі кіно Росії та СНД [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: – <http://litakcent.com/2015/11/03/myhajlo-illjenko-vidmovyvsja-braty-uchast-u-festivali-kino-rosiji-ta-snd/> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

5. Сліпченко К. Українські режисерки відмовилися брати участь у кінофестивалі в Москві [Електронний ресурс] / Катерина Сліпченко. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://zaxid.net/ukrayinski_rezhiserki_vidmovilis_brati_uchast_u_kinofestivali_v_moskvi_n1440168 (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

6. Андрей Хлывнюк рассказал, почему «Бумбокс» не выступает в России [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://socportal.info/2017/10/22/andrej_hlyvnjuk_rasskazal_pochemu_bumboks_ne_vystupaet_v_rossii.html (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

7. «Лободе абсолютно наплевать на Украину». Глава Одесской ОГА выступил против концерта певицы [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://uainfo.org/blognews/1501830989-lobode-absolyutno->

parlevat-na-ukrainu---glava-odesskoj.html (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

8. «Не знаю, хто агресор»: український співець вирізнявся заявленням о війні на Донбасі [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/show/news/ne-znayu-kto-agressor-ukrainskij-privets-otlichalsya-zayavleniem-o-vojni-na-donbasse.htm> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

9. Светлана Лобода: мы все славяне и все одной крови! [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://inform-ua.info/society/svetlana-loboda-m-vse-slavyane-y-vse-odnoy-krovy> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

10. Ані Лорак вважає Україну та Росію «однією сім'єю» [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: http://24tv.ua/ani_lorak_vvazhae_ukrainu_ta_rosiyu__odniyeu_simyeu_n659401/ (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

11. «Моральна проституція». Відомі блогери про причини ненависті до Ані Лорак [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://uainfo.org/blognews/1474549888--ona-unichtozhaet-sebja-kak-lichnost-izvestnye-blogery-pro.html> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

12. Цвях Д. Український музикант закликав не ходити на концерти тих, хто гастролює у Росії [Електронний ресурс] / Дарина Цвях. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://zaxid.net/ukrayinskiy_muzikant_zaklikav_ne_hoditi_na_kontserti_tih_hto_gastrolyuye_u_rosiyi_n1438069 (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

13. Після скасування концерту у Львові Бабкін пояснив, чому виступає в Росії [Електронний ресурс] / Дарина Цвях. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://zaxid.net/pislya_skasuvannya_kontsertu_u_lvovi_babkin_poyasniv_chomu_vistupaє_v_rosiyi_n1438437 (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

14. Панасов И. О чем молчит Сергей Бабкин? [Електронний ресурс] / Игорь Панасов. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://live.karabas.com/o-chem-molchit-sergej-babkin/> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

15. Націоналісти дозволили Сергію Бабкіну виступити у Хмельницькому [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://cultprostir.ua/uk/news-single/nacionalisti-dozvolili-sergiyu-babkinu-vistupiti-u-khmelnickomu> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

16. До Львова через Москву [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://zaxid.net/do_lvova_cherez_moskvu_n1439704 (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

17. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо обмеження проведення гастрольних заходів на території держави-агресора та на території України, в тому числі й на тимчасово окупованій території України) [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62160 (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

18. Потап і Настя хочуть виступати в Росії? Хай заплатять [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/culture-journal/_potap-i-nastya-hochut-vistupati-v-rosiyi-haj-zaplatyat/784838 (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

19. Російські артисти зможуть виступати в Україні лише після дозволу СБУ [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/2172104-rosiyski-artisti-zmojut-vistupati-v-ukrajini-lishe-pislya-dozvolu-sbu.html> <http://www.golos.com.ua/article/294193> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

20. В'ячеслав Кириленко: Ухвалення змін до Закону «Про гастрольні заходи в Україні» – це ще один крок проти гібридної російської агресії [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250325032&cat_id=244276429 (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

21. Скільки втратила популярна російська співачка через виступи в анексованому Криму [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://pravda.if.ua/news-126169.html> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

22. Халецька К. Російський культурний центр у Києві – це місце промивання мізків [Електронний ресурс] / Катерина Халецька. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://hromadskeradio.org/ru/programs/kyiv-donbas/rosiyskuu-kulturnuu-centr-u-kyuevi-ce-misce-promyvannya-mizkiv-podolyak> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

23. Сліпченко К. Війна вашому дому [Електронний ресурс] / Катерина Сліпченко. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://zaxid.net/viyna_vashomu_domu_n1438832 (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

24. Shuster S. Hollywood Stars Say Thanks But No Thanks to Russia [Електронний ресурс] / Simon Shuster. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://time.com/3145102/putin-hollywood-friends/> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

25. Потухшие звёзды на службе российской пропаганды [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://sprotyv.info/ru/news/kyev/potuhshie-zvyozdy-na-sluzhbe-rossiyskoj-propagandy> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

26. Зірка фільму «Таксі» хоче зняти фільм в окупованому Криму. Актор заявив, що хоче знову повернутися в Крим, але вже разом з сім'єю [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/2164689-zirka-filmu-taksi-hoche-znyati-film-v-okupovanomu-krimu.html> (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

27. Рубан М. Звезда «Таксі» и Крым: Актер Сами Насери прибыл в Ялту // Сегодня. – 2017. – 2 окт.

28. Кутишенко О. Андрій Курков: «У нас немає інструментів впливу на російську свідомість. Нам треба зосередитися на власному суспільстві» [Електронний ресурс] / [інтерв'ю вела] Ольга Кутишенко. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://ukr.lb.ua/culture/2017/10/04/378323_andriy_kurkov_u_nemaie.html (дата звернення: 02.11.2017). – Назва з екрана.

Матеріал підготувала

Шлепакова Т. Л.

голов. бібліограф відділу наукового аналізу та узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування ***І. Г. Піленко***

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,5. Б/т. Зам. 116. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ–1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12